← Forrige artikel (http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/glimt-fra-vikingetiden)

Da de tog land

Kategori: Anmeldelser

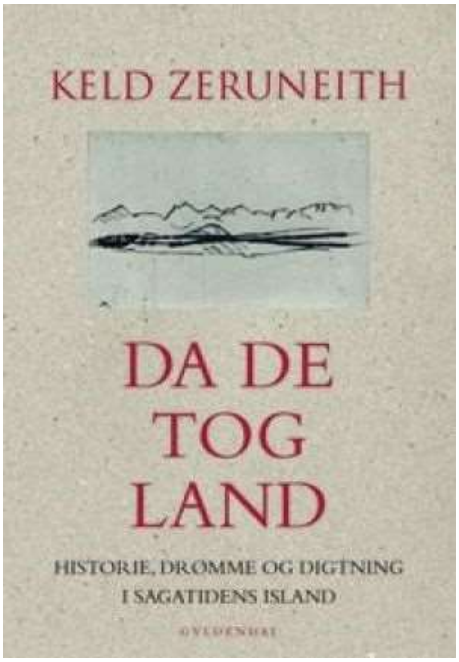
Visninger: 1163

Del artikel: (https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/da-de-tog-land) (https://twitter.com/home?status=. Aktiviteten kan ses på http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/da-de-tog-land) (http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/da-de-tog-land&title=)

Keld Zeruneith

Da De Tog Land

Gyldendal. 384 sider. 399,95 kr.

Af Anders Ellegaard

De islandske sagaer er optaget på UNESCOS verdensarvliste. De er på mange måder enestående dokumenter, som beskriver en landnam – en bosættelse – af et land. Landnamstiden var fra ca. 870 til 930. Island var tidligere beboet af papare (irske eller skotske munke), men blev nu indtaget af folk, som ikke selv nedskrev beretningerne, men formentlig overleverede dem mundtligt fra generation til generation. Nedskrivningen skete 200-400 år senere af kristne munke og andre boglærte. Sagaerne er siden blevet læst igen og igen, og som det ofte sker med god og blivende litteratur, har læsere ved genlæsning kunnet se andre, forskellige ting ved senere læsninger.

Keld Zeruneith er dr. phil. og docent emeritus fra KU og har skrevet en lang række bøger. Denne bog har undertitlen: "Historie, Drømme og Digtning i Sagatidens Island." Undertitlen fortæller, hvad bogens emner og indhold er, og forklarer dermed, hvad titlen betyder.

Bogen er opdelt i fem hovedafsnit eller essays: Historien, Troen, Skjaldskab, Sagadrømme og Sagafolk. I epilogen kan man læse et resumé, noter, litteraturliste og register.

I indledningen omtales spørgsmålene: hvorfor rejste de, og hvordan gik landnam til? - Desuden drøftes spørgsmålet om friprosateorien (var sagaerne mundtligt overleverede slægtshistorier?) og bogprosateorien (var sagaerne fiktion?).

"Historien" omfatter hele fristatstiden fra 870 til 1262/64, hvor Island – langt om længe – blev en del af den norske konges rige. Kilderne til fristatstiden er udover sagaerne: Are Torgilssøn Frodes (ca. 1067-1148) "Islændingebogen" (blandt andet om landnam, Altingets oprettelse i 930 og kristendommens indførelse år 1000), og storgoden Snorre Sturlessøns (1179-1241) "Heimskringla" med kongesagaerne og "Snorres Edda" om digtekunsten. De to forfatteres liv og levned beskrives. - Årsager til udrejse, landnams historie, landnamsslægter, Altinget, kristendommens indførelse, fra gudehov til private kirker, retssystemet, straffe, lovsigeren før skriftlig nedfældede love m.m.

"Troen" beskriver asatroen med Tor og Frej som de vigtigste guder. Odin er omtalt i sagaerne som skjaldegud. Goder var en slags præster under asatroen. Efter missionsforsøg i 981, 995 og 997 vedtog man i år 1000 på Altinget, at kristendommen skulle være Islands religion. Meget pragmatisk vedtog man dog, at asatroen kunne dyrkes i løndom, hvilket varede indtil Olav den Hellige forbød det. Kristne norske konger havde længe arbejdet for et trosskifte, og for Olav Trygvessøn lykkedes det. Meget praktisk blev alle hedninge primsignet – den bløde mellemvare før en egentlig dåb – så de var både/og og kunne for eksempel handle varer med både kristne og hedninger. - Nogle biskoppers historie beskrives tillige med omvendelsens poesi fra heltedigte af navngivne skjalde til anonyme kristne digte, hvor temaet ikke var guld og ære men frelse. Bogen har flere eksempler og fortolkninger af de nye digte og sange.

"Skjaldskab" omhandler det digteriske sprog, som det defineres i "Snorres Edda", de berømte og ikke altid let forståelige kenninger samt versifikationen. Nogle sagaer kaldes direkte skjaldesagaer. Afsnittet begynder med brygningen af dén mjød, som Odin drak for at lære skjaldekunsten. Odin lovede jættedatteren Gunlød ægteskab for at få mjøden, men han opfyldte ikke løftet, for: "Hvem fæster lid til hans løfter"? Kærligheds- og niddigte var forbudte og strafbare, men skjaldene excellerede alligevel i dem. I følge lovsamlingen Grågås var straffen for kærlighedsdigte fredløshed, og for niddigte var det landsforvisning. Kenningerne kunne være meget komplicerede, og man skulle kende konteksten for at kunne forstå dem. Skjaldene var ofte utilpassede, mørke, hidsige provokatører. De bandt sig nødigt til andre og rejste ofte til udlandet og søgte straks foretræde for en konge eller høvding. De havde høj status, og deres løn for et godt hyldestdigt var en armring af guld, et meget flot sværd, en flot kappe eller i et tilfælde: et skib. - Afsnittet har flere eksempler på skjalde og de kvinder/piger, de elsker, men enten ikke kan få eller ikke vil giftes med, selv om de elsker dem. "Pigen de ikke fik."

"Sagadrømme" tager et emne op, som findes i mange sagaer, nemlig drømme og drømmetydning.

Drømme indgår i mange sagaer ofte som et varsel om skæbneomslag i den senere handling. Sanddrømmere hedder de drømmere, hvis drømme går i opfyldelse. Mænd i sagaerne fornægter ofte drømmene. De tænker mest på hæder og ære. Kvinder optræder ofte i drømmene, og de bedste drømmetydere var kvinder; for eksempel norner, vølver og spåkoner.

"Sagafolk" er titlen på det sidste hovedafsnit, med forfatterens nyfortolkning af nogle af sagaerne. Egil Skallegrimssøns Saga omtales med overskriften: kompliceret og sammensat. - Efter et afsnit om begrebet hovmod - som står for fald – fortolkes sagaerne om Dræber-Glum, som startede som kulbider, men blev en stor kriger; om Ravnkel, som efter en nedtur fik oprejsning som "lykkemand;" om Grette, som blev berømt for at have levet som fredløs i 19 år, og for en uværdig død på Drangø. De tre sagaer handler om skæbner som følge af personlige valg. - Dernæst fortolkes Gisle Surssøns Saga om fredløshed i 13-14 år og forvildet og sprængfarlig seksualitet samt Laksdølernes Saga om forsmået kærlighed og kvinderne Un den Dybsindige, Gudrun Usviversdatter, Halgerd og Torgerd. - Njals Saga om venskabet mellem Njal og Gunnar og fjendskabet mellem deres hustruer Bergtora og Halgerd og om omvendelse fra ære og hævndrab til kristendom og forsoningskys kræver en særlig omtale. I anmelderens øjne er den sammen med Egils saga de to sagaer, som man skal læse, hvis man ikke vil kaste sig over hele baduljen. - Halgerds første ægteskaber er endt med ægtemændenes død. Gunnar har tjent sine sporer og rigdom ved tjeneste hos kongen i Norge. Den smukke Halgerd med "tyveøjnene" og Gunnar mødes på Altinget i fineste puds og bliver gift. - Den ældre, besindige og kloge Njal er Gunnars rådgiver, hjerteven og nabo. Njals hustru Bergtora og Halgerd bliver uvenner og laver det ene nummer efter det andet og kræver, at deres mænd hævner ugerningen, drabet eller hvad det måtte være. Njal og Gunnar laver i stedet selvdømme hver gang. Gunnar bliver dræbt i kamp, da hans buestreng knækker og Halgerd, som hævn for en lussing han har givet hende, nægter at give ham noget af sit hår til en ny streng. Njal og Bergtora bliver indebrændt efter angreb på deres gård, hvor kun svigersønnen Kåre slipper væk. - Kåre og modstandernes hovedmand, Flose, forsones som gode kristne og drager på pilgrimsfærd til Rom.

Tro anmelderen: ovenstående er kun en meget lille del af indholdet i de fem hovedafsnit.

Nyfortolkningen af sagaerne er meget lærd og lix er høj, men fortvivl ikke: der er meget god lærdom at hente i bogen og nye vinkler og synspunkter til næste genlæsning af sagaerne.

[Historie-online.dk, den 14. april 2021]

← Forrige artikel (http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/glimt-fra-vikingetiden)